

РЕЦЕНЗИЯ

От професор доктор Любомир Петров Гърбев

Преподавател по Сценична реч – НАТФИЗ „Кр. Сарафов“ - - СОФИЯ

НА ХАБИЛИТАЦИОННИЯТ ТРУД

„ТАНДЕМЪТ“

КАК СЕ СЪЗДАВАШЕ ПЪРВАТА МЕТОДИКА ЗА ПРОФЕСИОНАЛНО ОБУЧЕНИЕ НА КУКЛЕНИ АКТЬОРИ

книга

На доцент доктор Катерина Атанасова Илкова

по конкурса за заемане на академичната длъжност Професор

по специалността Театрознание и театрално изкуство –

Сценична реч в НАТФИЗ „Кр. Сарафов” - София

„Tempus fugit, aeternitas manet...”

Времето лети, вечността остава...

Колкото и странно да ми се стори, този латински цитат като натрапчив мотив ме преследваше и се повтаряше след всяка глава от книга на доц. д-р Катерина Илкова „Тандемът“ - посветена на любимите ни професори по Актьорско майсторство за куклен театър от ВИТИЗ/НАТФИЗ - Атанас Илков и Николина Георгиева. И чак когато я затворих, намерих отговора – те наистина оставиха своята ярка диря и педагогическа позиция в Академията, но и по света, въпреки капризите на живота и „признателността“ на студентите им. Тя кънти по коридорите, наднича в любимата на кукловодите 15 – сега 102 аудитория, аплодира студенти и преподаватели и притихва в мрака зад спуснатите след часовете завеси... Благодарности на Катя Илкова, че „удари камбаната“, събирайки добросъвестно останалото от тяхната апостолска дейност, събуждайки спомена, но и признателността на всички, докоснали се до атмосфера им на новатори и творчески катализатори! Да – те наистина бяха и останаха **тандемът**, който изгради не само актьорите и режисьорите в кукления

театър на България, но и структурираха философията за творческото съзряване и обучение в Академията, която оцеля въпреки превратностите и „новаторството“. Все още се позоваваме на техния опит и експерименти, вглеждайки се в човешката ръка като обект на творчески пориви, търсим пра-образа на характера на персонажа в животинското или детското поведение и реакции, откриваме чудото на слово-жеста и темпо-ритъма при озвучаването на куклата и в какво ли още не... Много често заставайки пред „академизма“ в лекцията си, припомняйки си за самоиронията и сарказма на „тандема“, превръщайки споделения опит в творческо събитие и ярък факт от биографията на всеки. И не само при мен е така – сигурен съм.

Не бива да пропусна и нещо много важно за тях двамата, което за радост прозира в приложените документи и записки. Те като основатели на Катедрата по куклено изкуство, нито за миг не допускаха разединение помежду си, въпреки противоречивите черти на характера си – заставаха на категорична позиция и не позволиха нито за миг да се зароди съмнение в процесите на обучение на актьори-кукловоди и режисьори, а точно обратното – надграждаха, допълваха и поощряваха всеки порив на колегите преподаватели и студентите. Съжалявам, че няма как да добавя темите от продължаващите до сутринта с тях дебати, които съпътстваха всяка премиера, фестивал или просто изпит, случайните или преднамерени поводи за срещи и съвет – дори след като се оттеглиха в пенсия. Написах „пенсия“ и неволно посегнах да го изтрия – как да си ги представя двамата като пенсионери?! Напълно недопустима и дори абсурдна ситуация за въображението ми... Но виж ако те я режисираха, би станал чудесен театрален скеч.

Художественотворческата и педагогическа кариера на доцент доктор Катерина Илкова започва през далечната 1988 година след успешната защита на Магистърска степен по специалността „Актьорско майсторство за куклен театър“ във ВИТИЗ „Кр. Сарафов“. Не след дълъг стаж в Кукления театър на Благоевград тя е поканена от проф. Вера Стефанова като хоноруван асистент по дисциплината Сценична реч за кукловоди в НАТФИЗ през 1995 г. Следват защита на образователна и научна степен „Доктор“ на тема „В търсене на естетическо въздействие в кукления театър чрез гласово-говорната характеристика на героите“ през 2002 г., а през 2011 г. защитава и академична длъжност „Доцент“ след представяне на тема „Подготовка на гласа за характерност“.

Доцент д-р Катерина Илкова участва активно в разработване на съвременни методики и педагогически практики, при които използването

на гласово-говорна характерност относно изграждането на сценичен характер и образ се поставя на професионална основа. Във връзка с преподавателската работа по правоговор в класовете на проф. Румен Рачев, проф. Жени Пашова, проф. Дора Рускова и проф. Боньо Лунгов осъвременява методиката в упражненията по Правоговор, отчитайки новите проблеми, регионалните гласово-говорни отклонения и др. активно превзели нашия език и изговор. Участва в актуализирането на програмата за факултативно обучение на проф. Вера Стефанова, на тема „Проблеми на словесното действие в кукления спектакъл”, със заглавие „Словесното действие в кукления спектакъл”. Разработва авторска програма „Подготовка на гласа за характерност” - избираема дисциплина за обучение на студентите бакалавърска степен АКТ и ТД, преподавана от 2011-19 г. в класовете на проф. Р. Рачев и доц. Ал. Хонг.

Не бива да се пропусне и активното ѝ участие в драматичния и куклено-театралния живот като актриса, автор на драматургични текстове и режисьор в България и зад граница, за които е удостоявана с множеството награди и одобрителни рецензии в печата и медиите, описани добросъвестно в предложената творческа автобиография.

Не по-малко респектираци са броят на публикациите и книгите, в които доцент д-р Катерина Илкова е предоставила и споделила **научно-изследователската си дейност**, както и участието си в различни проекти, лекции и упражнения, творчески семинари /уършопове/ - всичките съпътстващи и доказващи творческо-педагогическата ѝ дейност в НАТФИЗ „Кр. Сарафов“.

Предложената ми за рецензия книга **„ТАНДЕМЪТ - КАК СЕ СЪЗДАВАШЕ ПЪРВАТА МЕТОДИКА ЗА ПРОФЕСИОНАЛНО ОБУЧЕНИЕ НА КУКЛЕНИ АКТЬОРИ “** на доцент д-р Катерина Атанасова Илкова по конкурса за заемане на академичната длъжност Професор по специалността Театрознание и театрално изкуство – Сценична реч в НАТФИЗ „Кр. Сарафов” София, е издадена от Севън Уейс ООД през 2018 г. с обем 138 страници. Съдържанието е подредено в увод, четири глави, множество фотографии по темата, заключение и библиографска справка за ползваната литература. Тестът е структуриран стройно, но и на много места емоционално, което не пречи на базата на фактите и приложените цитати да бъде построен правдив анализ за смисъла и приложимостта на текста в посока - ролята на двамата професори за изграждането на куклено театралната школа в Академията.

Първа глава авторката посвещава на биографиите и личните и професионални перипетии на двамата бъдещи професори и основатели на Катедрата Актьорско майсторство за куклен театър към тогавашния ВИТИЗ – Атанас Илков и Николина Георгиева. И така до „...периода след 1959-та, когато професионалният ѝ път /на Николина Георгиева/ се

преплита с този на Атанас Илков. Но преди страстите по повод висше образование за куклен театър да се нажежат, има много събития, които предхождат създаването му. /35 стр./ А „страстите относно висшето образование - стройно, систематизирано, теоретично обосновано професионално обучение на актьорите кукленици...“ са описани в следващата глава.

Според авторката „...1959 година - две събития силно повлияват на този процес. Едното е спектакълът на Държавен Куклен Театър град София „Петя и вълкът“, на новосъздадения тандем режисьори Илков – Георгиева и присъединилия се към тях архитект Иван Цонев, автор на сценичното оформление и куклите. Второто е огромното признание и наградите, които спектакълът и творческият му екип получават на Втория фестивал на куклените театри в Букурещ. С което се слага нова ера в развитието на кукленото изкуство и обучение в България.“ /38 стр./ „След наградите, след признанието – спомня си Николина Георгиева /34 стр./ – изведнъж започна активно да се говори, че трябва от тук нататък да мислим за професионалното развитие на актьорите в куклените театри.“

И така пред 1962 г. след успешно издържаните кандидатстудентски изпити първия курс - 11 кукловоди се изправя пред тандема Атанас Илков и Николина Георгиева, които скоро са се завърнали от кратка специализация в Чехословакия...

„Лесно е да се каже „зад куклата трябва да стои **актьор**“. Въпросът е как да се създаде този актьор, одухотворяващ кукла.“/75 стр./ Въпросите и отговорите се раждат в движение. Успехите в обучението се редуват със съмнения. Търсенето се насочва към проблема как тази „Чужда сила“ – живия актьор – да бъде научена да се отстранява от собствената си същност и да насочва творческата си енергия към куклата, без този процес да е механичен. И това как се слива действието на куклата с действието на словото в хармонията на сценичното действие в етюда?

Тук ще се отклоня малко от темата с личните си наблюдения, свързани с работа на професор Атанас Илков. По препоръка на нашия художествен ръководител професор Елена Владова, често тайно надничахме и наблюдавахме зад кулисите работата му по постановката на „Мечо Пух“ на класа му, който беше една година преди нас. И се оказа истинско откритие, как той настояваше и изискваше от актьорите си специфичната артикулация, „боя“ и сила на гласа в хармония с особеностите на куклената „физиономия“, форма и излъчване, съчетанието на гласовото действие с поведението и жестовете на куклата, както и каква беше ролята на динамиката дори в статиката и тишината на паузите и т.н. Бъдещите ни колеги пред очите ни откриваха характерното куклено поведение – много ярко, без подражание на дребните човешки жестове и приспособления, винаги хиперболизирано – все неща, които теоретично

знаехме от професор Николина Георгиева, но не знаехме и не умеехме още как точно да ги постигнем.

И ето, че доцент доктор Катерина Илкова е открила и цитирала тези негови проникновени и актуални изисквания, но като че позабравени и до сега, а това е един от **съществените приноси на темата** и – „Словесното действие е приложимо и в кукления театър... бихме установили една условна разлика между психически-действено и физически-действено слово. Самият говор е психо-физически акт. От друга страна, психическите въздействия чрез словото винаги имат и външна, физическа реакция. Даже мълчанието е такава реакция... В такъв смисъл сценичното действие в кукления театър непрекъснато прелива от словесно във физическо действие. Словото в драматургията за куклен театър трябва да съдържа в смисловия си заряд потенциалната възможност за такова преливане“... „Синтезът е основен проблем в кукления театър, защото куклата е сложна амалгама от много изкуства, затова тяхното обединение е сложно и непредсказуемо. Много често куклата не може да се свърже със словото, защото колкото по-абстрактна е тя, толкова по-малко има право да говори...“ /54 стр./

По-късно той добавя - „За разлика от пластиката на човека, пластиката на куклата е физически отчуждена от словото. Куклата получава словото не само отвън, както и движението, но и от разстояние, за разлика от движението.... На куклата ѝ трябва време, за да реагира пластически на словото, времето, през което ръката на актьора кукловод придава на тялото ѝ или на част от него, съответстващия на словесно-смыслево съдържание пластически израз... Зрителят приема движението на предмета-кукла като нормално явление на куклената сцена и се примирява с откровената условност на говора ѝ.... Пластическото допълнение на говора има двойка цел: експликативна, информираща зрителя, че говори този, а не онзи куклено-театрален персонаж, и експресивна, придружаваща словото и допълваща смисъла му с пластически израз. ...“/92 стр. - Илков, Атанас – личен архив – монография, стр. 25 – 39/

Тези негови прозрения, но и изисквания напълно споделени и от професор Николина Георгиева и до днес дават педагогически импулси в часовете по Сценична реч за куклени актьори. Достатъчно е да се позовем на опита и дейността на такива професори от Катедра Сценична реч като професорите Вера Стефанова, Емилия Ангелова, Петър Петров, Белка Белева, Кирил Попов, Любомир Гърбев... Дори самата доцент д-р Катерина Илкова в нейните научно-педагогически и творчески търсения се опира на тази позиция. „*Tempus fugit, aeternitas manet...*“ **Времето лети, вечността остава...**

Декларирам своята ДА оценка и препоръчвам на уважаемото научно жури да предложи на Факултетния съвет на Театрален факултет да избере доцент доктор Катерина Атанасова Илкова за заемане на академичната длъжност “професор” в НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“ – София по: професионално направление: 8.4 Театрално и филмово изкуство и научна специалност Театрознание и театрално изкуство (сценична реч).

С уважение проф. д-р Любомир Гърбев